

Lapsia ja eläimiä Maija Karman kuvitustöissä ja luonnoksissa

Lapsia ja eläimiä Maija Karman (1914-1999) kuvituksissa

Maija Karma oli jo lapsena taitava piirtäjä. Karma vietti lapsuutensa Mikkelissä. Perheen kesäpaikka Töllilä sijaitsi Saimaan rannalla. Esimerkiksi eräs sammaleinen kuusikko on esiintynyt useissa Karman kuvituksissa, ja Topeliuksen Vattumato-sadun kesänviettopaikan esikuvana on ollut Karman perheen kesähuvila.

Koulussa luokkatoverit pitivät Maijaa taiteilijana ja vaativat opettajaa antamaan hänelle paremman numeron piirustuksesta. Luonnontieto oli Karman lempiaiheita koulussa. Hän oppi lapsena tunnistamaan kasveja ja piirsi niitä mielellään. Hän osasi tallettaa kuviinsa suomalaisen metsän sekä mustavalkoisissa kuvissa että herkissä akvarellitöissä. Karma viihtyi metsässä, etenkin suomalaisessa sekametsässä, jossa hän usein liikkui ja tarkkaili luonnon tapahtumia.

Karma tarkkaili lintuja ja eläimiä voidakseen kuvata ne piirroksissaan oikeanlaisiksi. Hän oli itse kaupunkilainen, mutta kävi kyläilemässä maaseudulla ystäviensä luona ja tutustui siellä maatilán elämään. Hän kävi koiranäyttelyissä ja opetteli tallentamaan eri koiraroduille ominaiset piirteet kuviinsa. Karma piirsi myös ystäviensä lemmikkieläimiä. Satukuvituksia tehdessään Karma muutti luonnonmukaiset eläimet inhimillisiksi pienillä keinoilla, ilmeellä tai tassun asennolla. Inhimillistettyinäkin eläimillä on Karman kuvituksissa eläinlajin tyypilliset tuntomerkit ja ominaispiirteet.

Maija Karma vietti usein kesiä sisarensa luona ja piirsi luonnoksia tämän lapsista. Lapset olivat Karmalle malleina eri-ikäisinä ja ottivat pyydettäessä eri asentoja, mutta Karma piirsi heitä myös leikkien ja liikkeen keskellä. Karman lapsikuvissa lasten liikkeet, asennot ja koko tunnetilojen kirjo on esillä. Maija Karman kuvista voi tunnistaa eri vuosikymmenten suomalaisen lapsen ja lapsuuden.

Maija Karma opiskeli Helsingin yliopiston piirustuslaitoksella, Ateneumin piirustuksenopettajalinjalla ja Turun piirustuskoulussa. Karma teki kuvitustöitä sota-ajasta 1990-luvulle asti, läpi koko kotimaisen lasten- ja nuortenkirjallisuuden. Hän kuvitti Raul Roineen satuja, Aili Konttisen, Aili Somersalon ja Kaija Pakkasen tekstejä. Maija Karman kuvittamista Aapelin *Vinski*-kirjoista, Kirsi Kunnaksen *Tiitiäisen satupuusta* ja Marjatta Kurenniemen *Onneli ja Anneli* -kirjoista on tullut klassikoita. Maija Karma on palkittu useasta kuvituksestaan Rudolf Koivu -palkinnolla 1950- ja 1960-luvulla. Hän sai mm. lastenkulttuurin valtionpalkinnon vuonna 1981 ja Suomalaisen kuvakirjapalkinnon 1984 ja 1985.

Lähteet:

Heiskanen, Seppo: *Maija Karma sadun kuvaaja*. WSOY 1992

Laukka, Maria: *Taitajan käsiala*. Maija Karma Kuvittaja -näyttelyluettelo. Mikkelin taidemuseo 1988.

Teokset

Klassikoista Topelius oli Karman ehdoton suosikki. Karma piti Topeliuksen teksteistä, koska ne antoivat kuvittajalle liikkumatilaa. Topelius ei kuvaile asioita liian yksityiskohtaisesti. Karma löytää Topeliuksen teksteistä myös huumoria ja ilkkurisuutta.

1. Aamukahvit

Kuvitus satuun Vattumato teoksessa *Topeliuksen kauneimmat sadut*, 1969, piirustus

2. ”No nyt mennään kotiin, sanoi Tessa.”

Kuvitus satuun *Vattumato*, Otava 1984, piirustus

3. ”Olisipa tässä nyt pehmeä sänky, että saisi panna maata!”

Kuvitus satuun *Vattumato*, Otava 1984, piirustus

4. ”Ja kai arvaatte, että ilo nousi kattoon, kun nuo kaksi tulivat kotiin...”

Kuvitus satuun *Vattumato*, Otava 1984, piirustus

5. ”Älä tapa turvatonta”

Kuvitus satuun *Vattumato*, Otava 1984, piirustus

Maija Karma piti linnuista, erityisesti varpusista, joita hän usein piirsi luonnoskirjaansa. Karma löytää linnuista kuviinsa kullekin lajille tyypilliset piirteet ja asennot.

6. Silkkiuikkuperhe

maalaus, vesiväri ja guassi paperille

7. Varpusia

maalaus, vesiväri paperille

samassa kehyksessä 8, 9 ja 10, teoksesta Suomalainen satukirja 1 (1962)

8. Tiina kaivonrenkaassa

luonnos Marjatta Kurenniemen satuun Aurinko paistaa ja sataa, vesiväri ja guassi paperille

9. Kiusankappale lataa kiukkupusseja puuropadassa

luonnos Marjatta Kurenniemen satuun Aurinko paistaa ja sataa, vesiväri ja guassi paperille

Tiina on heti aamusta asti pahalla tuulella sadussa Aurinko paistaa ja sataa. Hän piiloutuu kiukkuisena kaivonrenkaaseen, mutta joutuukin Harminpaikkaan. Siellä eukko Kiusankappale lataa kiukkupusseja.

10. Kuningas kalastaa

luonnos Alisa Myllyn satuun Puuprinssin urotyö, vesiväri ja guassi paperille

Puuprinssin urotyö kertoo perheestä, jonka isä veistää perheelleen puusta kruunut ja prinssin. Puuprinssi ei herää puhaltamallaan eloon, mutta mereen myrskyssä lentänyt kruunu pelastaa laivapojan, joka tulee perheelle prinssiksi.

11. Varas ja siili

luonnos Liisa Lindgrénin satuun Ihmepata teoksessa *Suomalainen satukirja 1* (1962), laveeraus

Vanha muori ojanpenkalta hylätyn padan. Hän pesee ja kiillottaa padan huolella. Padasta alkaa löytyä hopearahoja. Kyläläiset ihmettelevät, miten muori on voinut rikastua.

12. Sikku ja Mattilan lehmät

13. Mattilan emäntä, isäntä ja Kettu

luonnokset satuun Sikku teoksessa *Topeliuksen kauneimmat sadut* (1969), piirustus

Sikku on tarina pienestä paimenpojasta, joka kohtaa ilkeän Alli-noidan. Onneksi hänellä on apunaan uskollinen paimenkoira Kettu.

14 ja 15 samassa kehyksessä, kuvituksia Lea Pennasen teokseen *Piilomaan pikku aasi* (1968)

14. Kansikuvaluonnos

tussi ja vesiväri kuultopaperille

15. Ketut tuovat nukutusmehua aasille

tussi ja vesiväri kuultopaperille

Maija Karma on kuvittanut tarinan Piilomaan pikku aasi sekä kirjaa että televisiosatua varten. Ketut ovat vallanneet Piilomaan ilkeän Muuli Mukkeliksen johdolla. Urhea pikku aasi ystävineen yrittää pelastaa isänsä aasiruhtinaan. Tarina on monille tuttu myös kuunnelmana, joka on edelleen kuunneltavissa Ylen Elävässä arkistossa.

16. Vaaksanheimot purkautuvat autosta

luonnos Marjatta Kurenniemen kirjan *Onnelin ja Annelin talvi* kuvitukseen, tussi ja lyijykynä paperille

Onnelin ja Annelin oman talon pihaan ajaa pikkuruinen auto. Autosta astuu ulos Vaaksanheimon perhe, jonka jäsenet ovat niin pieniä että mahtuvat asumaan tyttöjen nukketalossa.

17. Leena ja Riku

luonnos Liisa Karakorven kirjan *Omenaiset pajut* sadun Omena ja Imara kuvitukseen, tussi ja lyijykynä paperille

Leena löytää marjanpoimintareissullaan kaksi pientä olentoa, Omenan ja Imaran, jotka ripustautuvat hänen letteihinsä.

18. Kurttunaamainen Leo

kansikuvaluonnos Aura Koiviston teokseen *Kurttunaamainen Leo* (1974), tussi, vesiväri ja väriliitu paperille

9-vuotiaan Aura Koiviston kirja kertoo kurttunaamaisesta Leo-koirasta ja sen monista eri rotuisista koiraystävistä.

Tehtäviä

1. Mitä eläimiä löydät näyttelyn kuvista?
2. Kuinka eläimet auttavat metsään eksyneitä tyttöjä? (kuvat 2, 3 ja 4)
3. Millaisen yöpymispaikan sinä rakentaisit, jos eksyisit metsään? Piirrä tai kerro.
4. Katso mielenosoituskytettä kuvassa 4. Millaisen kyltin kirjoittaisit itse? Keksi ja piirrä tai kirjoita.
5. Milloin olisi hyvä mennä käymään Harminpaikassa? Keksi tilanne tai kerro, milloin sinusta on tuntunut siltä.
6. Kuvissa 14 ja 15 on Piilomaan eri eläimiä. Ketkä niistä ovat ilkeitä ja ketkä kilttejä? Miksi?
7. Katso kuvaa 18. Tunnistatko eri koirarotuja? Keksi kuvan koirille nimet.
8. Katso lapsia näyttelyn kuvissa. Osaatko päätellä, ikäisiä he ovat?
9. Valitse joku näyttelyn mustavalkokuvista ja kuvittele siihen värit. Mitä värejä valitset? Miksi?

Lastenkirjainstituutti

www.lastenkirjainstituutti.fi

info@lastenkirjainstituutti.fi

p. 050 4632780